

ISLAM : Begrip of Fobie ?

Deel II: Brakke Zeren

Gerechtigheid en Vrede

Werkcahier

Werkgroep FDNSC – MSC 2008 - 45

Leden van de werkgroep Gerechtigheid en Vrede:

Jacques Alkemade msc (voorzitter)

Esther Baselmans fdnc

Piet van Mensvoort msc

Winifred Finn

An Peeters fdnc

Kees Vergouwen msc

Correspondentie adres:

Piet van Mensvoort

Bredaseweg 204

5038NK Tilburg

Website: www.misacor.nl > Werkcahier

e-mail: missieprocuur@misacor.nl

Sinds enkele jaren is de hoofdtoon in het publieke debat dat moslims tot de orde moeten worden geroepen; dat ze moeten integreren; dat er veel te lang een soft beleid was; dat we de problemen moeten onderkennen (*die zij veroorzaken*).

Het wordt migranten, en vooral moslimmigranten, lastig gemaakt, heel lastig. "*En terecht!*" is de boventoon in het debat.

De vraag is: waarom maken we het hen zo lastig. Omdat "zij" zo slecht zijn? Omdat "wij" vinden dat "zij" zo slecht zijn?

Zijn "ze" ook zo slecht? En als "ze" zo slecht zijn, zijn "ze" dan slechter dan "wij"? Of zijn "ze" alleen anders slecht dan "wij"?

Als de vijand eenmaal is aangewezen (in welke Koude Oorlog ook):

- Is elke foute daad een bewijs voor zijn algehele slechtheid;
- Wordt elke fout uitvergroot en als bewijs opgevoerd;
- Worden "zijn" praktijken vergeleken met "onze" idealen;
- Worden "hem" idealen ontzegt, met verwijzing naar die (slechte) praktijken;
- Leggen wij "hen" langs de meetlat van 'ons geïdealiseerde zelfbeeld';
- En hebben "wij" dus altijd gelijk. En voeden we "ons" aan dat gelijk.

Het grote verschil:

WAT ONS VAN HEN SCHEIDT IS HUN LEER:

DAT ELK MIDDEL GEWETTIGD ZOU ZIJN VOOR HET GROTE DOEL.

DAAROM MOETEN ZIJ WORDEN BESTREDEN WAAR ZIJ ZICH MAAR VERTONEN.

(en ieder middel is gewettigd voor deze strijd).

(Uit: Erich Fried: Vietnam ...en Vietnam.../ Moussault Amsterdam, 1967)

Ons publieke geweten

Wat is er gebeurd in de laatste zestig jaar, sinds 1945 ?

Vóór de oorlog waren het 'de Joden', ook in Nederland; dat is nu 'not done', dat was té zeer uit de klauwen gelopen.

Ná de oorlog waren het 'de Moffen'; die zijn nu geïntegreerd en het sterkst.

Toen er na enkele jaren NAVO ook een Warschaupact kwam waren het 'de Communisten', die zijn nu hun betekenis kwijt in ons werelddeel.

Even leken het de Golfstaten of 'de Arabieren', maar het werden 'de Moslims'.

Wat is er gebeurd in die jaren sinds ons Koninkrijk plotseling, onzerzijds onvrijwillig (sic!), niet meer een meerderheid aan islamitische onderdanen heeft?

Ons enige probleem met Indonesië was indertijd, dat ze onafhankelijk wilden zijn. Daartegen gingen wij een oorlog voeren, nadat we zelf nog maar net waren bevrijd uit een vijfjarige bezetting die ons tot op vandaag pijn bezorgt!

Maar dat die Indonesiërs bijna allen moslim waren, is nooit een probleem geweest. Op de scholen ginds ging het probleemloos door elkaar heen. Ruim 75 % van de onderdanen van Koningin Wilhelmina waren moslim en daar is nooit over geklaagd. Er werden wel adviseurs aangetrokken om 'correct' met de moslims te kunnen omgaan. Dat zal vermoedelijk vooral van belang zijn geweest voor de bovenlaag van de bevolking, waarmee onderhandeld moest worden. Maar wellicht toch ook breder, want we herinneren ons onze geschiedenis met Indonesië toch niet als een geschiedenis van botsingen met moslims. Integendeel, er is maar weinig besef dat van het Koninkrijk der Nederlanden nog maar heel recent 70 miljoen onderdanen moslim waren.

Ook Multatuli maakte ons niet duidelijk dat het om moslims ging. Het ging om slaven en daar had hij groot bezwaar tegen.

De kinderen respecteerden elkaar op school al samen levend en zonder de neiging elkaar te bekeren. Ook katholieke missionarissen probeerden de moslims niet te bekeren. En de moslimouders vertrouwden die katholieke (koloniale!) missionarissen!

En meer, eind negentiende eeuw was er dus die Snouck Hurgronje met een zo grondige kennis van de islam, dat hij adviseur was van de regering. En Duitse wetenschappers gaan bij zijn publicatie te rade als ze de Duitse soldaten van 1941 tips willen meegeven over hoe je respectvol met moslims moet omgaan.

Wat is er toch gebeurd?

- Hoe komt het dat we die kennis zijn kwijtgeraakt? Dat onze politici zelfs niet meer weten dat we die kennis in huis hadden?
- Welke functie heeft eigenlijk onze kennis over buitenlanden en andere culturen?
- Welke functie heeft de beeldvorming die in het publieke debat overeind gehouden wordt? Of juist weggehouden wordt?
- Wat bijvoorbeeld is het belang van Jan Peter Balkenende, om niet te laten onderzoeken hoe wij de oorlog met Irak insukkelden? Een generaal b.d. zei op de suggestie dat het met de functie van De Hoop Scheffer samenhangt: "Geen Nederlander krijgt zo'n functie zonder de steun van Amerika".

Ook hebben vijf maal journalisten en historici een debat opgestart over onze oorlogshandelingen, en de gruwelen die ermee gepaard gingen, tijdens de 'politieacties'. Vijf maal kregen politici het voor elkaar dat debat weer voortijdig te laten verstommen. Scagliola heeft er uiteindelijk een onderzoek voor een proefschrift naar gedaan, wat dat toch is in dat Nederland (dat zichzelf zo open en eerlijk en democratisch vindt) dat een degelijk publiek onderzoek maar niet van de grond komt en dit eigen verleden uit het publieke geweten wordt weggehouden.

Welke belangen spelen er op de achtergrond? En meer nog: welke mechanismen werken er, waardoor debatten zo snel de kop in kunnen worden gedrukt?

Dat de Turken dat doen over de Armeense kwestie, bewijst dat ze geen democratie willen. Maar dat Nederlanders dat doen over de Indonesische kwestie, en nu over Irak . . . . Ja wat bewijst dat eigenlijk?

In het Knevel & Van den Brink gesprek vijf jaar na de moord op Fortuin werd besproken dat Balkenende zijn verontschuldigen had aangeboden aan de familie. En het riep de vraag op: "Wanneer bieden we eindelijk eens onze verontschuldigen aan de Indonesiërs aan?"

Overigens deed minister Bot dat in 2005. Dat is een eerste, belangrijke stap. Nu moet dit nog in het publieke geweten doordringen.

De Christen Unie wil het ontkennen van genocide strafbaar stellen. Wat gaan we dan doen met de Verenigde Staten die op genocide zijn gebouwd? En wat doen we dan met onszelf, hun beste vrienden, die ons dat ook niet willen realiseren? Wij allemaal voor het Internationale strafhof?

Koningin Elisabeth memoreerde bij haar bezoek ter gelegenheid van 400 jaar na de intocht in Virginia "de Engelse normen en waarden die onze burgers hier introduceerden". Welke waarden? Indianen uitmoorden? Landjepik?

Waarom denken we dat onze onbeschaamde eeuwenlange manier van koloniseren en "beschaven" geen diepe emoties hebben ingesleten in die volken? Denken we nog steeds dat zij geen ziel hebben en geen gevoel?

Waarom denken we dat 'zij' niets tegen ons kunnen hebben? Waarom vinden we hen crimineel als ze hier willen meegenieten van 'onze rijkdom' die we opbouwden uit koloniale winsten?

Wat voor soort selectief geheugen heeft Nederland? Of is het Europees? Westers? Christelijk?

Of is het een vorm van collectief narcisme, helemaal geconcentreerd zijn op jezelf en niet het vermogen hebben je in te leven in de ander? En is dat dan een algemeen menselijk probleem?

Of is dat die door ons zo geroemde Europese waarde? Of is het christelijke waarde? Of is het westerse waarde?

En wat is dan westers? Gevormd door kapitalisme? Door het gematigde klimaat? Door het calvinisme? Door de koloniale tijden? Door onze dominantie als West-Europa?

Heel dit hoofdstuk bestaat uit vragen.

Het gaat erom dat we ons bewust zijn dat we als natie in het verleden fouten maakten, die we nu niet willen zien of niet durven toegeven.

We kunnen vragen stellen als:

- *Waarom willen we geen onderzoek doen naar wat er gebeurde tijdens de “politioenele acties” in Indonesië?*
- *Waarom waren 60 jaar geleden 70 miljoen Moslim-Nederlanders in Indonesië geen probleem en zijn de Moslims nu wel een probleem.?*

Het Negeren van de daderrol en de gevolgen daarvan

Het is voor vrijwel elke natie zo dat de nationale trots gevoed wordt door te wijzen op een roemrucht verleden. Dat verleden is dan dikwijls nog ingekleurd.

In feite waren de Nederlanders zeerovers, slavenhandelaren en uitbuiters van inheemse volkeren en toch zien we onszelf als een natie met een heldenrol in de geschiedenis. Dat wij lang zelf ook wandaden pleegden willen we eigenlijk niet toegeven.

Nederland heeft echt wel wandaden gepleegd in Indonesië, zowel tijdens het koloniale bewind als tijdens de vrijheidstrijd

van de Indonesiërs van 1945-1949. We willen het maar niet toegeven en willen er eigenlijk ook niet over nadenken.

De Verenigde Staten van Amerika zijn gebouwd op de genocide van de Indianen die eigenaar waren van het land. De genocide is zo goed gelukt dat we het eigenlijk niet meer kunnen zien.

Australië is ontnomen aan de Aboriginals. Zij zijn uitschot geworden in eigen land. Gelukkig wil Australië wel iets zien. Op 30 jan. 2008 besluit de Australische regering om excuses aan te bieden aan de Aboriginals voor het weghalen van hun kinderen uit hun gezinnen in de tweede helft van de 20ste eeuw. Een klein detail van de grote onderdrukking.

- *Zijn we ons ervan bewust dat onze huidige welvaart (minstens gedeeltelijk) gebaseerd is op zeeroverij en slavenhandel?*

Negeren van daderrol heeft gevolgen

Een vraag die we ons kunnen stellen als Nederlanders, of als Westerlingen, als Europeanen: welke gevolgen heeft het voor ons publieke bewustzijn, voor onze waarnemingen op het wereldtoneel, voor ons (gebrek aan) kritisch vermogen, dat we het eigen daderbesef weghouden uit het nationale bewustzijn?

Hoe groot is de kloof tussen hoe wij als Nederlanders onszelf zien op het wereldtoneel (waker over mensenrechten; voorgangers in tolerantie, voorvechters van vrijheid, beschermers van kwetsbaren, geweldloos) en hoe anderen ons (hebben) ervaren?

We hebben in het publieke debat geen weet van onze daderrol. Welke invloed heeft dat op de wijze waarop we debatten voeren met andere volksgroepen die we van iets (willen) betichten? Welke invloed heeft dat op de wijze waarop we luisteren naar andere volken, andere bevolkingsgroepen, wanneer zij ook een plek onder de zon opeisen?

Zijn wij überhaupt tot dialogeren in staat, als we in het eigen nationale bewustzijn die eigen daderrol volstrekt negeren? Ons zelfs niet bewust ervan zijn dat we dat doen?

Hoe is de relatie tussen dit niet beseffen van die daderrol en de wijze waarop vooroordelen ontstaan, gehanteerd, gevoed en gemanipuleerd worden? Wat gebeurt er daardoor in debatten over allerlei "hot items"? In welke mate werkt het niet kennen van onze daderrol beperkend in debatten over "hot items"?

We kunnen er eens een paar "hot items" bij pakken. Er zijn leuke punten te vinden voor een korte beschouwing.

Wij zijn ons niet bewust dat we "misdadig" met andere groepen mensen omgingen. Die andere groepen zijn zich dat wel bewust.

- *Zijn we ons bewust dat dit ontkennen van de daderrol ook onze vooroordelen en onze manier van omgaan met praktische vragen beïnvloedt?*

(Hieronder verschillende praktische voorbeelden daarvan.)

Nederlanders en dubbele paspoorten

Twee staatssecretarissen met een dubbel paspoort. Zouden die wel loyaal aan de Staat der Nederlanden hun werk doen? En wat is loyaal? De manier van Verdonk? De manier van Wilders? De manier van Hirschi Ali? De manier van Marijnissen? Of die niet, want het CDA wil niet met ze? Of is het CDA niet loyaal?

Wie is trouwens die Staat der Nederlanden?

Twee staatssecretarissen met een dubbel paspoort. Voor hun partij hebben ze kennelijk hun sporen verdiend, dat ze zo'n post kregen in een kabinet waarvan niemand weet of de politieke lijn het twee jaar houdt. Maar ja, is loyaal aan je partij hetzelfde als loyaal aan de Staat der Nederlanden?

Twee paspoorten, plotseling een groot probleem in Nederland. En nu blijkt ook nog dat we wel een miljoen van die problemen in huis hebben. Heeft de AIVD vier jaar lang het hele land

uitgekamd op enkele mogelijke terreurverdachten en hard gezocht naar een rechter die ze ook als zodanig levenslang zou willen opsluiten, blijken we ineens een miljoen van die dubieuze landgenoten in huis te hebben die hun oren ook nog naar een andere staat laten hangen. Marokkanen, Turken, en een hoop inboorlingen die wel eens in het buitenland woonden of wier ouders toevallig in het buitenland woonden toen ze geboren werden.

Prinses Maxima heeft twee paspoorten.

Prinses Margriet had gelukkig ouders die het allemaal goed regelden, met een speciaal wetje werd de verloskamer voor enkele uren tot Nederlands territorium verklaard. Kon ze een Nederlands paspoort krijgen. Hoe zit dat eigenlijk met al die Oranjes die generaties lang hun bruiden en bruidegommen uit buitenlanden haalden, waar meer prinsen en prinsessen te vinden waren dan in Nederland? Hoe loyaal is ons koningshuis eigenlijk aan ons land, met zoveel vreemd bloed? Hebben ze eigenlijk wel enig Nederlands bloed? Ja, die van Margriet, maar in de rij van troonopvolging betekent dat niet veel. En hebben ze allemaal werkelijk maar één paspoort gehad? En is het bezit van een paspoort belangrijker dan bloed voor de vraag naar je loyaliteit?

Het punt werd gemaakt door Wilders. Den Haag is bang van hem, je weet nog maar niet of hij toch nog een soort Pim Fortuyn wordt...Dus nemen alle partijen zijn punt over, alleen slijpen ze er de scherpste kantjes een beetje af.

Kortzichtig, dat gezeur plotseling over twee paspoorten. Binnen twintig jaar hebben mogelijk alle Nederlanders twee paspoorten nodig. De zeespiegel stijgt, de gletsjers smelten en de rivieren gaan structureel overlopen. We hebben maar heel weinig Nederland en al heel snel veel buitenland.

Het volgende verkiezingsitem moet worden om alle Nederlanders te verplichten er een tweede paspoort bij te zoeken. Want waar laat je straks anders die 17 miljoen mensen als het hier te nat

wordt? Tenslotte, sinds wij zo rigoureuus vreemdelingen de deur wijzen, moeten we er niet van uitgaan dat ze ons straks met open armen zullen ontvangen. Laten we dus maar een voorbeeld nemen aan die migranten die voor de zekerheid twee paspoorten hebben. Je weet maar nooit uit welke geografische hoek winden gaan waaien, net zo als politieke winden.

Overigens hebben vluchtelingen vaak echt een probleem.

Casus: Irakese vluchteling met status. Zijn moeder in Irak is ernstig ziek. Hij wil erheen. Om het gevaar voor hemzelf in Irak te beperken, heeft hij een Irakees paspoort nodig zonder buitenlandse stempels. Daar kan hij dus niet mee op reis gaan, dat moet hij met zijn Nederlandse paspoort doen vanwege de stempels...

- *Zou het hebben van een dubbel paspoort voor onszelf iets veranderen aan onze loyaliteit tov van de Staat der Nederlanden?*
- *Denken we dat het voor prinses Maxima iets verandert aan haar loyaliteit tov de Staat der Nederlanden?*

Hoofdbedekking

Als agent zou ik een vrouw in burka op straat verplichten zich controleerbaar te legitimeren. Mee naar het bureau, uitkleden voor een vrouwelijke agente. De man van die vrouw een dag vastzetten als hij dat weigert toe te laten. Houden ze vast nooit lang vol.

Voor de rest... Wat is het probleem met een hoofddoek? Ik heb 'm gedragen, staat me heel goed, zeker als mijn haar rot zit.

De verplichting, zul je zeggen. Daar heb je een punt. Vind ik tenminste. Ik woonde even op Aruba en mocht mee naar een feestje van lintjesregen, en omdat de 'koningin van Aruba' (vrouw van de gouverneur) een hoed zou dragen, moesten alle vrouwen een hoed op. Moesten.

Ik herinnerde me dat ook nog uit mijn vroegste jeugd van de katholieke kerk. Vrouwen moesten hun hoofd bedekken. Dat

mocht dan zo'n kalotje zijn, of zo'n hoofddoek zoals nu die moslimvrouwen vaak dragen. De rijke dames hadden een hoed. Mijn moeder niet, wij waren niet rijk, zij had een simpel veertje.

We zien elke 3^e dinsdag in september zo'n hoedenparade. Vele dames met fraaie hoofddekseis. En wedstrijdjes in wie het meest uitzonderlijke hoofddekseis heeft weten te vinden; vol fantasie, bestuurders van een land waardig.

Zoveel fantasie had ik liever in het regeringsbeleid gezien.

Die hoofddoeken. Je ziet er steeds meer. Die moslimmigranten laten zich niet in de hoek duwen. Ze vechten voor hun identiteit. Willen wij dat ze zich aanpassen, dat ze onzichtbaar worden? Nou, ze laten wel even zien dat ze er zijn! Voor veel moslimmeisjes is hun hoofddoek net zoiets als de gekleurde punk en de hanenkammen van andere pubers.

Natuurlijk, religieus gevoel. Had ik ook toen ik een habijt droeg. Maar er kwam een periode waarin ik me realiseerde dat mijn religiositeit meer met mijn handelen dan met mijn kleding te maken heeft.

Als religieuzen liepen we er overigens tot de jaren 70 minstens zo ingepakt bij als nu soms moslimvrouwen. Er zijn er die in Nederland nog steeds in habijt gaan. Echt lawaai heb ik er nooit over gehoord. We stonden er zelfs mee voor de klas. We werkten ermee in ziekenhuizen. Geen probleem, behalve mogelijk voor onszelf vanwege het ongemak en de hitte.

Dat is lang geleden, kun je zeggen. Maar, op het Pietersplein ziet het altijd zwart van de nonnen in habijt als de paus optreedt. Hoor je niemand over. Door de vorige paus werd dat ook geweldig aangemoedigd: zowel het hem toejuichen, als het non worden, als het habijt dragen. En toch rolde heel Nederland over koningin Beatrix heen omdat zij niet naar de uitvaart van die paus ging.

Overigens, met graagte verkopen we klederdrachtpoppetjes aan toeristen, dat is een hele industrie. En de vrouwtjespoppen hebben allemaal rijk versierde hoofdbedekkingen die geen haar

vrijgeven. Zonder enig probleem blijven we de vele toeristen via onze souvenirs de indruk opdringen dat Nederlandse vrouwen stevig ingepakt (hoofdbedekking en lange rokken) rondlopen.

En dan heb je nog Maria. Een geweldige industrie rondom haar, ondanks hoofddoek.

- *Zusters mogen om religieuze motieven gesluierd lopen, waarom moslim vrouwen niet?*

Integratie, hoe gaat dat ook alweer?

Nog niet zo lang geleden was de paus binnen Nederland de grootste concurrent van het koningshuis. Katholieken en protestanten, dat waren twee verschillende Nederlanden. Net als nu nog steeds "boven de grote rivieren" en "beneden de grote rivieren". Beneden hebben ze Carnaval, boven niet. Dat symboliseert een grote cultuurkloof.

De Calvinisten hadden de koningin, de katholieken hadden de paus. Twee werelden. Absoluut ondenkbaar dat iemand van het koningshuis naar zo'n paus zou gaan bij een overlijden.

Toen prinses Irene katholiek werd en in Rome trouwde, mocht niemand van het koningshuis bij die bruiloft aanwezig zijn. En in de omgeving van Baarn vielen zelfs precies op die morgen de televisies uit, dus de koninklijke familie die bij de buis zat kon zelfs langs die weg niets meekrijgen van het huwelijk.

Toen ons gezin in 1959 in Westwoud kwam wonen, werd mijn moeder door de pastoor erop aangesproken dat ze bij de protestante melkboer haar melk kocht. Dat dorp van 1500 inwoners had een katholieke en een protestante kruidenier, een katholieke en een protestante flora, een katholieke en een protestante kermis. En je ging niet naar elkaars festijn. Zelfs: Als wij als kinderen elkaar op straat tegen kwamen scholden we elkaar uit.

Nederland had toen drie zuilen. Hoe is dat over gegaan? Hoe integreerde dat? Is dat overgegaan? Er zijn wetenschappers die

zeggen dat de afbraak van zuilen desintegrerend werkte in Nederland. Net als de individualisering. Waarin moeten die migranten dan integreren? In de desintegratie?

Er is een andere analyse te maken: het CDA kwam in de plaats van drie verschillende christelijke partijen. Er kwam het grote oecumenische gesprek via de Raad van Kerken. En vooral: er werd gesecculariseerd. In de maakbare samenleving die na de oorlog in de grote schwing van de wederopbouw ontstond, was God niet echt nodig. De socialistische zuil is geminimaliseerd. Daar is nu een liberale zuil voor in de plaats aan het komen en in het paarse kabinet liberaliseerden de socialisten.

Maar hoe je dat allemaal ook waardeert of beschrijft of er karikaturen van maakt, één ding is zeker. Het integreren van die twee of drie Nederlanden was mogelijk door samen te werken en samen in gesprek te zijn, op basis van gelijkwaardigheid.

Zolang de heersende Calvinisten de Rooms en vooral paaps vonden, manifesteerden de katholieken zich in Het-Rijke-Roomse Leven, met veel kloosterlingen uit veel grote gezinnen.

Zou uit dit jongste verleden te concluderen zijn, dat we onze moslims naar Het-Rijke-Moslim-Leven drijven door zo over ze te kankeren? Door te vinden dat het allemaal fundamentalisten zijn? Door bang te zijn dat zo'n jongen met zo'n baard misschien een bom onder zijn jasje heeft?

Als ze moeten integreren, kunnen we dan niet toch maar het beste samen om een ronde tafel gaan zitten?

- *Zijn we ons ervan bewust dat, om te komen tot integratie, het nodig is om met respect en acceptatie met elkaar om te gaan?*
- *Willen wij elkaar met ieders eigenheid ontmoeten en samen in 'n nieuwe samenleving integreren?*

Uitbuiting van vrouwen

De hoofddoek is onderdrukkend. Vinden veel inboorlingen. Daar stellen veel migrantenvrouwen tegenover dat ze bijna naakte vrouwen op de cover van tijdschriften, of breed over een grote gevel gespannen, onderdrukking van vrouwen vinden. Exploitatie, uitbuiting, vrouw als lustobject.

Daarmee hebben ze een punt. Moslimmannen pakken vrouwen in, westerse mannen pakken vrouwen uit.

Hebben Moslims geen punt als ze zich dan beroepen op 'respect voor vrouwen'? In onze 'vrije markt' wordt commercie gemaakt met intieme lichaamsdelen van vrouwen. En het wordt ons opgedrongen.

Tegen sigarettenrook worden we nu in de publieke ruimte beschermd vanwege de volksgezondheid. Wie garandeert dat al dat opdringerige intieme vlees niet de gezondheid schaadt?

- *Wat is gevaarlijker voor de volksgezondheid: het "inpakken" of het "uitpakken" van vrouwen?*

Mannenmacht

Maar: 'in de islam zijn mannen de baas en vrouwen onderworpen. En de Koran zegt dat mannen vrouwen mogen slaan. En veel moslims slaan vrouwen ook'.

Ja, daar heb je weer een punt. Vraag is alleen, hoe dat bij "ons" zit? Zoveel beter? Hangt ervan af waar en hoe je kijkt. De jongste Nederlandse cijfers over gezinsgeweld gaan niet voornamelijk over migrantengezinnen. De Raad van Kerken is net met een brochure uitgekomen, waarin erkend wordt dat ook de christelijke prediking heeft bijgedragen aan gezinsgeweld. Onder andere door theologische opvattingen die de man tot heerser maken. Vaak geproclameerd vanuit een slechte interpretatie van

heilige teksten. Interpretatie, meer gebaseerd op mannelijke belangen dan op de oorspronkelijke tekst...

En bij bijbelteksten die wel pleiten voor mannelijk overwicht, was er toch vaak meer gretigheid dan treurnis te bespeuren bij de predikant die dat verkondigde.

In Latijns Amerika, toch een heel christelijk continent, begint men te ontdekken dat bij gezinsgeweld en incest er eerder boven dan onder de 50% van de gezinnen geschat moet worden om de realiteit te benaderen.

- *Bent u er zeker van dat met moslims getrouwde vrouwen meer slaag krijgen dan vrouwen, die niet met een moslimman getrouwd zijn?*

Vrouwen ingesloten

Fatima Mernissi beschrijft in "Het verboden dakterras" (De Geus, 1994) hoe in de Marokkaanse samenleving vrouwen vooral leven in de binnenhof van het huis. Het lijkt bijna een soort harem. Het geeft een beeld van de beperktheid van het territorium van de vrouwen, maar laat ook zien dat de vrouwen wel een eigen territorium hadden en daarin ook meesteres zijn. Bij een congres in 1983 in Harvard gaf Mernissie een voorbeeld hoe westerse bemoeizucht "om de moslimvrouwen te bevrijden" averechts uitpakte. Vanuit de Vrouwenbeweging in de V.S. was erop aangedrongen dat de regeringen een discussie zouden beginnen over de vrijheid van abortus. "Nou bedankt", zei Mernissi. "Dat regelden wij vrouwen altijd zelf. Nu bemoeien de mannen zich ermee."

Overigens beschrijft Mernissi in "De Europese harem" (De Geus, 2001) met veel humor hoe westerse mannen er ook een harem op na houden. En vooral schetst ze een beeld hoe het ideaalbeeld van een vrouw zoals de westerse man dat stiekem koestert veel volgzamer en onzelfstandiger is dan het ideaalbeeld dat Arabische mannen koesteren van de haremvrouw.

In Europa valt de cesuur tussen jeugdige schoonheid maat 36 en lelijke volwassenheid. Mogelijk een even ernstig keurslijf als een binnentuin.

Besnijdenis

Een ernstig probleem. Een afschuwelijke verminking van vrouwen, vaak toegepast door andere vrouwen. Wat voor een afschuwelijke macht moeten mannen hebben, als ze vrouwen zover krijgen om hun jonge dochters zoiets aan te doen. Net zo erg als die afgebonden voeten die vroeger Chinese vrouwen moesten ondergaan. Er zou werkelijk een internationaal verbod op besnijdenis moeten komen. Vaders van besneden dochters levenslang geven of zoiets.

Maar, het heeft niets te maken met de islam, ook al beweren de mannen en vrouwen die het toepassen dat. Het is een gewoonte die in een aantal Afrikaanse landen in de Hoorn van Afrika bestaat.

Een vriendelijke variant ervan was de kuisheidsgordel in onze streken, met name toegepast door Kruisridders die lange tijd van huis waren. Het is de bezitsdrang van mannen, baarmoedernijd zo je wilt, die tot deze excessen leidt. Zolang mannen geen kinderen kunnen baren, zullen ze wegen zoeken om zich de kinderen toe te eigenen van de vrouwen. Maar wel de kinderen van hun eigen zaad natuurlijk.

Als je de vrouwen goed onder controle hebt, is zoiets als jouw naam geven en een stamboom erop nahouden voldoende. De kinderen horen dan in de familie van de vader thuis en niet van de moeder. Maar als je de vrouwen niet zo onder controle hebt als man of als volk, moet je rigoureuzere middelen toepassen.

Het is dus maar de vraag, of de tolerante leefvormen die er in onze westerse cultuur gegroeid zijn niet ook kunnen suggereren dat 'wij westerse vrouwen' ons simpelweg meer en vrijwilliger hebben onderworpen aan de mannelijke machtsbehoeften.

In een van de eerste uitzendingen van Knevel & Van den Brink kwam een vrouw aan het woord die onderzoek had gedaan naar hoe ver de dwang gaat rond plastische chirurgie. Een plastisch chirurg praatte haar allerlei ingrepen aan om haar geslachtsorgaan 'mooi' te maken. Ingrepen die steeds meer jonge vrouwen laten toepassen: huid om de clitoris wegnemen, schaamheuvel kleiner maken, schaamlippen korter knippen, huid verleggen. Om maar een 'mooie vagina' te hebben, naar playboynorm. Freek de Jonge zat erbij en vroeg verbijsterd: "Wat is dan nog het verschil met een besnijdenis?"

Terechte verbijstering. Toch ken ik nog wel een verschil. Besneden vrouwen ondergaan de ingreep als ze kind zijn en onvrijwillig. En het berooft hen van hun lustgevoel.

Enmaal tot dit niveau afgedaald moet de vraag gesteld worden: is een cultuur die vrouwen ertoe brengt vrijwillig hun hele geslachtsorgaan te laten ombouwen vanwege een opdringerige modeopvatting, niet net zo ver van huis geraakt als een cultuur waar vrouwenbesnijdenis verplicht is?

Turken en Marokkanen

We neigen er in Nederland toe om het te hebben over Moslims en dan alle Moslims te bedoelen. Generaliseren. Dat is typisch voor vijanddenken. Het maakt een dialoog bij voorbaat onmogelijk. Het verscherpt de problemen. Het provoceert ze mogelijk zelfs. Als 20% van de Marokkaanse jongeren last veroorzaken, gaat het met 80% goed.

We zouden ons verbaasd kunnen afvragen hoe die 80% dat redden, dat het goed met ze gaat. Ze zitten in een vreemd land, met een vreemde taal (of hun ouders), moeten vaak onder hun niveau werk accepteren, worden minder betaald, moeten hier de andere gewoonten leren kennen. Moeten een weg vinden in onze gecompliceerde bureaucratie met haar vele formulieren. En dan horen ze ook nog dagelijks in de wijk, op school, in de krant, op televisie en zelfs door politici schelden op hun groep.

Als je daar niet door getraumatiseerd raakt, zou je er toch minstens recalcitrant van worden. En toch maakt 80% het goed. Hoe doen die dat? Waar halen die de rust en dat zelfbewustzijn vandaan?

Een nog groter probleem lijkt me voor migranten, dat ze door ons zo echt op een hoop gegooid worden. Moslims. Wie zijn dat nou allemaal? Je hebt bijvoorbeeld Turken. Je hebt Marokkanen. Dan heb je nog Somaliërs. Je hebt Afghanen. Je hebt Iraniërs. Maar laten we het eens houden bij de twee grootste groepen. Marokkanen en Turken. De laatsten zijn zelfs geen Arabieren. Heel andere cultuur, heel andere geschiedenis, andere taal. Ja, maar allebei moslim, denken wij inboorlingen dan. Ja, en? Russen zijn christenen. Voelen wij grote verwantschap? Zouden een Rus en een Nederlander in Parijs gemakkelijk samen naar het park gaan? Om maar iets te noemen? Omdat ze toch zo zielsverwant zijn als christenen? Of als geseclariseerde christen?

Valt het je trouwens op? Nog maar luttele jaren geleden was mijn buurvrouw allereerst Turkse en vervolgens moslim, of christen, of 'niks'. Nu is mijn buurvrouw moslim, en daarna pas Afghaans of Marokkaans of Turks of Somalisch.

Er rust een taboe op moslim zijn. Die omslag hebben "wij" bepaald. En de 'Moslims' vinden dat niet zomaar leuk.

In een uitzending van *Couscous en Cola* weigerde een jongere in het programma om nog langer in te gaan op vragen of opmerkingen over religie. "Over alles wordt een sluier van religie gelegd", was zijn afweer. Hij was het duidelijk zat. 'Ik ben Marokkaan. En met mijn geloof heb jij niks te maken!'

Het is zelfs zo ver gekomen in ons vijanddenken, dat 'christelijke Turken' door ons als moslims worden gezien. De huidskleur brengt ons daartoe. We zijn terug bij racistische vooroordelen, maar zeggen dat niet hardop. We doen alsof het om een oordeel over een religie gaat, die wij dan als achterlijk kwalificeren.

Wat is er toch aan de hand? In Turkije grijpt bijna het leger in bij presidentsverkiezingen, omdat het leger vindt dat ze de scheiding tussen staat en religie moeten verdedigen. In Nederland heffen juist de seculieren de scheiding tussen kerk en staat op. Liefst zouden ze alle religie onder staatscontrole brengen.

Religie is allang geen privé zaak meer in Nederland, je moet je verantwoorden in de publieke ruimte. En dan vooral degenen die volgens de islam geloven en leven.

Wie van 'ons' stelt zich voor als christen als men je naar je identiteit vraagt?

- *Als ik me in het buitenland voorstel, zeg ik dan: Ik ben katholiek en kom uit Nederland?*

Terreur

Ja, er zijn moslims die terreur bedrijven. Terreur: geweld tegen burgers om politieke motieven. Maar waarom heet dat opeens moslimterrorisme.

De terreur van Lichtend Pad, in Peru, door een zich maoïstisch noemende groep, werd zelfs geen communistische terreur genoemd. Bovendien waren velen van hen christen.

De guerrilla in diverse Latijns-Amerikaanse landen, in zoverre gericht tegen burgers (meestal tegen militairen gericht) noemden we geen christenterreur. Evenmin spraken we van christen-terreur bij de wandaden van de Latijns-Amerikaanse regeringen tegen de burgers. Ze werden er zelfs nooit voor veroordeeld in een Internationaal Tribunaal.

De apartheid, gelegitimeerd nota bene met de Bijbel, werd geen christenterreur genoemd. Het terrorisme in Noord Ierland, protestanten tegen katholieken (als vlag althans) werd geen christenterrorisme genoemd. Evenmin het geweld van de ETA in Spanje, Baskenland, dat nog levendig is.

Wat wil dat dus zeggen, die door ons bedachte term moslim-terrorisme? Toch stiekem een verbinding leggen tussen terrorisme en moslims?

Je zal maar vroom moslim zijn, toegewijd huismoeder die dapper haar kinderen tracht op te voeden tot oppassende burgers in die moeilijke Nederlandse samenleving!

- *Zijn er volgens u ook Christen-terroristen? En zo JA, zou u het dan prettig vinden als men sprak over “Christen-terrorisme”?*

Fundamentalisme

En jawel, natuurlijk, er zijn moslims die fundamentalistisch zijn. En het lijkt erop alsof dat er meer worden, in ieder geval 'bij ons'. Misschien moet 'ons' zich afvragen in welke mate juist 'ons' afgeven op moslims tenminste pubers die erg met de eigen identiteit worstelen, in de armen van fundamentalistische groepen drijft. We kennen zo goed het gedrag van pubers die de kont tegen de krib van de samenleving keren. Waarom denken mensen als Wilders dat het bij moslimjongeren anders zou zijn?

We lijken te vergeten dat binnen de christelijke wereld ook veel fundamentalisten figureren. De V.S. is erdoor ontstaan. Bush is met name door christenfundamentalisten in het zadel gehouden. En wie zal beweren dat het een ongevaarlijke bezigheid was om deze man in het zadel te houden? Zijn politiek heeft veel onrust en chaos en lijden gebracht in het Midden Oosten en in Azië.

Maar ook in eigen huis hebben 'we' onze christenfundamentalisten. Staphorst, Zwartekousenkerk, ouders die hun kinderen niet laten inenten, we weten er allemaal van.

Wat minder bekend is: binnen sommige migrantenkerken is ook duidelijk fundamentalisme te constateren. Soms is het sterke volksvroomheid, soms neemt het vormen aan die zorg baren.

Een "bekeerling" vanuit de Koptische Kerk tot een Amerikaanse evangelische beweging en als asielzoeker in Nederland gaf er een staaltje van weg in een oecumenische ontmoeting. Met Bijbelteksten, van overal uit het Nieuwe Testament geplukt, maakte hij duidelijk dat alles in ons leven erop gericht dient te zijn de zaligheid in het hiernamaals te bereiken.

Dat kan als je Jezus als je Verlosser aanneemt. Om ieder mens te redden van hel en verdoemenis is het zijn opdracht het heil van de offerdood van Jezus te verkondigen, zodat iedereen de kans heeft voor Jezus te kiezen of niet. Doet hij dat niet, dan zullen alle zielen die hij had kunnen redden op zijn conto komen en worden afgerekend in het hiernamaals.

In de grote kerken neemt traditionalisme toe. Niet alleen moslims staan voor de vraag hoe ze binnen hun geloofsgroepen deze tendensen kunnen keren. De Nederlandse samenleving als geheel laat een tendens zien van toenemende radicalisering. Daar is geen religie voor nodig. De seculiere sector wordt met rasse schreden onverdraagzamer. We lijken op weg naar de 'seculiere Übermensch'.

Veel evangelicale stromingen die uit de V.S. tot ons komen lijden aan een agressief soort 'bekeringsdrang' tot een absoluut fundamentalistische religiebeleving. Het groeit.

Een zorgwekkende ontwikkeling, dat groeiend fundamentalisme. "Moslim" kunnen we er als voorvoegsel beter bij weglaten, voor een scherpere analyse. Want de tolerante christenen, moslims en seculieren hebben elkaar hard nodig om deze ontwikkelingen het hoofd te bieden.

Oké, op dit moment grijpen niet-Moslim-fundamentalisten niet naar terroristische middelen. Maar dat hoeven ze ook niet, ze maken deel uit van het dominante deel van de wereld dat met legers optreedt. En dat geweld wordt fundamentalistisch gelegitimeerd.

- *Zijn er Christen-fundamentalisten?*
- *Zo JA: Horen die bij deze niet-Moslim-groep?*

Religieuze legitimaties

Want dat is het lot van religie: ze kan mensen inspireren tot intense goedheid, maar ze wordt altijd als legitimatie erbij gesleept als mensen verschrikkelijke dingen willen gaan doen. "God beveelt het".

In seculiere kring heet die god dan vrijheid of democratie; of vrijheid van meningsuiting.

Bush voert oorlogen in Gods naam. Het religieuze gehalte in zijn oproepen tot de oorlog is hoog.

Maar ook "onze economie" is een god geworden. "God zij met ons" staat in de rand van het twee-eurostuk gegroefd.

En: "Wij" voeren oorlog 'om onze economie gaande te houden'.

Dat in grote delen van de wereld terreur het gevolg was (kolonialisme, slavernij) en nog is, dat vinden wij die het niet aan den lijve ervaren abstract en theoretisch. Ver van mijn bed show. Voor ons moge het abstract en ver weg zijn, voor hen die in de ex-koloniën nu de huidige 'globalisering' overleven moeten, is het terreur. Een terreur die gelegitimeerd wordt met de noodzaak dat 'de economie groeit' en 'de beurs stijgt'.

- *Als Bush "in Gods naam" oorlog voert, mogen de slachtoffers van die oorlog zich dan "in Allah's naam" verzetten?*

Gelijkheid van vrouwen

Bij ons zijn vrouwen gelijk, daar hebben die moslims moeite mee. Bepaalde richtingen onder de moslims zeker.

Blijft altijd de vraag of het door de cultuur komt waar ze uit stammen of door de Koran. Misschien wel door beiden.

Maar die gelijkheid. Laten we daar eens naar kijken.

Verpleging was een typisch vrouwelijk beroep. Tot in de jaren vijftig verpleegsters werden afgeschaft en verpleegkundigen hun

intrede deden. Met meer opleiding en vooral meer salaris. Prompt kwamen er horden mannen binnen in het vak.

Nu zijn verreweg de meeste 'managers' in de verpleging mannen. Sinds er mannen bijkwamen in de leiding, zijn er ook meer lagen managers gekomen en liepen betalingen en kosten uit de hand.

Tot eind zestig werden bijna alle ziekenhuizen helemaal door vrouwen gerund. Vrouwelijke religieuzen. Die hebben in een eeuw tijd een goede gezondheidszorg uit het niets opgebouwd. De managers hebben samen met de politici enkele decennia nodig gehad om met die ziekenhuizen in een soort zorgmoeras terecht te komen.

De Europese geschiedenis kenmerkt zich door dit verschijnsel: beroepen die weinig eer of geld opleveren worden als vrouwenwerk bestempeld. Beroepen die veel eer en geld opleveren als mannenwerk. Verandert een beroep van aanzien en betaling, dan verandert dat imago.

Als er veel vrouwen weten binnen te dringen in een vak is dus de vraag: hebben we te maken met meer gelijkheid van vrouwen of met minder belang van dat beroep?

Zo vraag ik me af wat de samenhang is tussen toenemend aantal vrouwen in de politiek en het feit dat de politiek vooral steeds dienstbaarder wordt? Dienstbaarder aan het grote bedrijfsleven, een mannenbolwerk.

En politici nemen af in belang. Brussel bepaalt steeds meer, en in Brussel hebben vooral de grote banken en industriële complexen toegang.

- *Is het waar dat in onze cultuur vrouwen gelijkwaardig behandeld worden?*

Beeldvorming

Joris Luyendijk beschrijft hoe hij als correspondent niet in staat was om datgene wat hij waarnam in het Midden Oosten over te brengen in Nederland.

Hij ontdekte een aantal mechanismen:

- De meeste buitenlandjournalisten zijn toch gemakzuchtig. Ze bewegen zich binnen de grenzen die hen gesteld worden en maken gebruik van de wegen die voor hen georganiseerd worden. Voorgekauwd materiaal.
- De meeste landen in het Midden Oosten kennen een behoorlijke graad van dictatuur en je moet dus werkelijk goede contacten hebben met de bevolking om achter de 'verboden verhalen' te komen.
- Televisie heeft beelden nodig. De verhalen die hij hoort als correspondent kan hij niet kwijt als er geen beeld bij is. En bij de ergste verhalen is geen beeld, omdat er op het moment dat het gebeurt geen camera is.
- De beelden die we te zien krijgen zijn doorgaans in scène gezet en dan krijg je heel andere mensen te zien dan in het dagelijks leven. Ze voeren een stuk op waarvan zij denken dat het hun helpt en waarvan de cameraman weet dat het goed verkoopt.
- De redactie van het nieuws zit in Nederland. Daar wordt bepaald wat in de twee minuten zendtijd het hoofditem moet zijn. En daarover mag de correspondent dan iets zeggen. Dat item wordt meer bepaald door het Nederlandse debat dan door de situatie ginds.
- Een groot persbureau in de V.S. selecteert het beeldmateriaal dat over de wereld gaat. Ze selecteren naar datgene wat de meeste kijkcijfers oplevert.

Zo scheppen 'we' onze eigen beelden van 'de Moslims', terwijl 'onze' soldaten daar 'orde op zaken stellen'.

Wie zijn die "wij"?

Leuk om dat onder een scherp ontleedmes te leggen.

"Wij" herbergt in het beste geval zowel de dominante als niet-dominante groepen.

Dat gemengde "wij" is doorgaans een "wij" dat tot kopen gemaand moet worden, of naar de stembus gedirigeerd. Iedereen dus.

Meestal echter is "wij" een bonte verzameling groepen, met uitsluiting van de ene groep waartegen "wij" moet worden opgezet, of opgeroepen om het gelijk van de spreker te bevestigen. "Wij" en homoseksuelen. "Wij" en moslims. "Wij" en migranten. "Wij" en werklozen. "Wij" en uitkeringstrekkers.

Dat "wij" stelt niets voor, het is een willekeurige verzameling van zeer uiteenlopende mensengroepen met zeer uiteenlopende belangen. Alleen ten behoeve van het apart zetten van één bepaalde groep wordt dat "wij" geconstrueerd. "Wij" en moslims. Een gelegenheids-wij.

"Wij" is dan ook allereerst een manipulerend woord. Zodra ik met "wij" aangesproken word, stel ik me argwanend de vraag of ik bij dat "wij" wil horen.

Vooraf is het interessant om te kijken naar het "wij" in de mond van politici als ze 'het volk' bedoelen. Feitelijk wordt er dan een spel gespeeld met twee heel verschillende "wij-en".

Het is de "wij"-vorm die in het publieke debat het meeste voorkomt. Wat dan als één groep wordt voorgesteld, is feitelijk het "Wij" (met hoofdletter) en het "wij" (met kleine letter).

"Wij" is dan de dominante groep met verborgen belangen, die op slimme wijze "wij" bespeelt om "wij" te laten geloven of te laten doen wat "Wij" wil.

Voorbeeld: "wij" voelt grote onzekerheid door een politiek van vier jaar die ons hele leven volledig overhoop haalt: zorgstelsel, energievoorziening, vluchtelingenbeleid en ons twee oorlogen in

duwt. "Wij" roept dat er onveiligheid dreigt door moslimterreur en dat er dus veel maatregelen nodig zijn. "wij" herkent het gevoel van onveiligheid en wil veiligheid en accepteert daarom dat "Wij" steeds meer inbreekt in onze privacy.

De "wij" die in een steeds haastiger, complexere, individualiserende en bureaucratiserende wereld verdwaalt, accepteert de bliksemafleider die "Wij" ons voorhoudt: Moslims. 'Er zijn er te veel van'.

Dat werd in Europa al eens van een 'niet Europese' groep gezegd. In Latijns Amerika en Noord-Amerika hebben Europeanen dat ook gevonden toen ze die continenten "ontdekten".

Met name Europeanen hebben een lang én recent verleden van genocidale maatregelen als er van een 'andere mensensoort' 'teveel' zijn.

Wij Europeanen moeten dus erg oppassen voor de emoties die we bij onszelf (laten) opwekken.

Politiek en maatschappelijk weerbaar zijn, creatief omgaan met verschillen in onze samenleving betekent vooral om 'uit dat wij te stappen'.

- *Wie zijn die "Wij"?*

Wij katholieken?

Wij uitbuiters van de derde wereld?

Wij die al lang in Nederland wonen tegenover nieuwkomers?

Wij als alle anderen tegenover alle Moslims, die voor ons bedreigend zouden zijn?